

С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко

Математика

НАВЧАЛЬНИЙ ЗОШИТ **2**

Уроки 1–6

2
клас

Умовні позначення:

— основні поняття теми

— будь уважним!

— спробуй виконати завдання

— завдання для допитливих і спостережливих

— розгадай секрет

ЗМІСТ

Урок 1.....	1
Урок 2.....	4
Урок 3.....	7
Урок 4.....	10
Урок 5.....	13
Урок 6.....	16

© С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко, 2012

© Д. В. Ширяєв, ілюстрації, 2012

© ТОВ Видавництво «Ранок», 2012

Додавання суми до числа. Віднімання суми від числа

1. Прокоментуй розв'язання за схемою. Закінчи обчислення.

$$8 + 7 = (8 + 2) + 5 = \square\square + 5 = \square\square$$

$\swarrow \quad \searrow$
2 + 5

$$9 + 4 = 9 + (1 + 3) = (9 + 1) + 3 = \square\square$$

Щоб **додати суму** до числа, достатньо до цього числа **додати один доданок**, а потім до одержаного результату **додати інший доданок**.

$$14 - 8 = (14 - 4) - 4 = \square\square - 4 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
4 + 4

$$16 - 7 = 16 - (6 + 1) = (16 - 6) - 1 = \square$$

Щоб **відняти суму** від числа, достатньо від цього числа **відняти один доданок**, а потім від одержаного результату **відняти інший доданок**.

2. Прокоментуй, як учень застосував правила для зручності обчислень. Закінчи обчислення.

$$5 + (5 + 3) = (5 + 5) + 3 = \square\square + 3 = \square\square$$

$$7 + (2 + 3) = (7 + 3) + 2 = \square\square + \square = \square\square$$

$$13 - (3 + 5) = (13 - 3) - 5 = \square\square - 5 = \square$$

$$16 - (2 + 6) = (16 - 6) - 2 = \square\square - \square = \square$$

3. Добери до тексту задачі опорну схему.

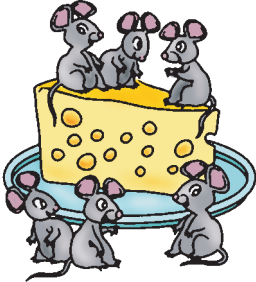

□ 1) У першій нірці живе 10 мишей, у другій — 7, а в третій — 3. Скільки всього мишей живуть у цих нірках?

$$a + (b + c) = \begin{cases} (a + b) + c \\ (a + c) + b \end{cases}$$

$$a - (b + c) = \begin{cases} (a - b) - c \\ (a - c) - b \end{cases}$$

□ 2) У першій нірці живе 10 мишей, у другій — 7. Скільки всього мишей живуть у цих нірках?

□ 3) У першій нірці живе 10 мишей, у другій — 7, а в третій — стільки, скільки у першій і другій разом. Скільки мишей живуть у третій нірці?

I	—	□	}	?
II	—	□		

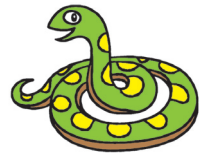
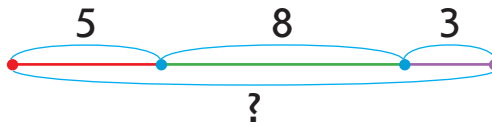
I	—	□	}	III — ?
II	—	□		

I	—	□	}	?
II	—	□		
III	—	□		

4. Прочитай умову задачі та розглянь схему. Доповни умову числовими даними. Постав запитання.

На сонечку гріються □ жабок, □ ящірок і □ вужів.

5. Перевір, чи правильно визначено порядок виконання дій у виразах. Якщо є помилки, то виправ їх.

$$43 - (17 + 3) \quad (34 - 27) + 16 - (11 - 8) \quad 32 - (14 + 9) - 6$$

6. Установи порядок виконання дій у виразах. Знайди значення виразів.

$80 - (3 + 7)$	$19 + 1 - 10$
$74 + (34 - 30)$	$25 - 5 + 14$
$72 + (13 - 10)$	$69 - (29 + 40)$

Працюю самостійно

7.

Обчисли по частинах, використовуючи правила додавання суми до числа або віднімання суми від числа.

$$15 - 8 = (15 - \dots) - \dots = \dots - \dots = \dots$$

+
.

$$8 + 5 = (8 + \dots) + \dots = \dots + \dots = \dots$$

+
.

$$11 - 6 = (11 - \dots) - \dots = \dots - \dots = \dots$$

+
.

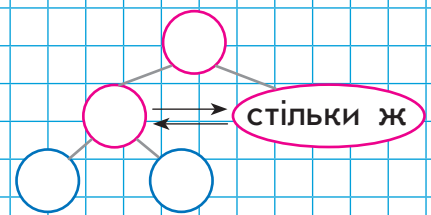
8.

Порівняй задачі. Розв'яжи ту, яка має подану схему аналізу.

□ 1) В Іринки 4 цукерки, у Сашка — 6, а в Оленки — стільки, скільки в Іринки та Сашка разом. Скільки цукерок в Оленки?

□ 2) В Іринки 4 цукерки, у Сашка — 6. Скільки цукерок в Іринки та Сашка разом?

Додавання на основі переставного закону

1. Розподіли суми на дві групи. Як можна міркувати при додаванні до меншого числа більшого?

$5+3$

$2+7$

$4+6$

$8+2$

$4+8$

$9+6$

$7+5$

$3+9$

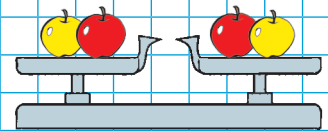

Коли до меншого числа додають більше, зручніше переставити доданки.

2. Закінчи розв'язування.

$$4+7=7+4=(7+3)+1=\dots+\dots=$$

$$6+8=8+6=(\dots+\dots)+\dots=\dots+\dots=$$

3. Поміняй місцями доданки та виконай додавання по частинах.

$$4+7=\dots+\dots=\dots+\dots+\dots=\dots+\dots=\dots$$

$$6+9=\dots+\dots=\dots$$

$$5+6=\dots+\dots=\dots$$

$$7+8=\dots+\dots=\dots$$

4. Знайди значення сум, користуючись правилом додавання суми до числа. Кожен крок розв'язування коментуй.

$$6 + 5$$

$$14 - 7$$

$$7 + 5$$

$$12 - 6$$

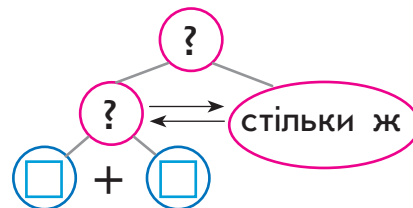
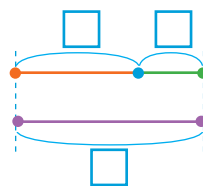
5. Прочитай задачу. Розкажи, як закінчити її запис. Розв'яжи задачу.

- За перший рік бобер побудував греблю завдовжки 3 м, за другий — 2 м, а за третій — стільки, скільки за два попередні роки разом. Скільки метрів греблі побудував бобер за третій рік?

Задача

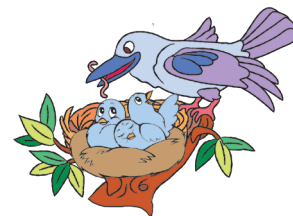
$$\begin{array}{l} \text{I} - \square \text{ м} \\ \text{II} - \square \text{ м} \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{I} \\ \text{II} \end{array}} \right\} \text{III} - \square$$

6. Склади задачі за короткими записами. Чим відрізнятимуться розв'язання цих задач?

$$\begin{array}{l} \text{I} - 6 \\ \text{II} - 4 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{I} \\ \text{II} \end{array}} \right\} \text{III} - ?$$

$$\begin{array}{l} \text{I} - 6 \\ \text{II} - 4 \\ \text{III} - 7 \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{I} \\ \text{II} \\ \text{III} \end{array}} \right\} ?$$

Працюю самостійно

7. Обчисли значення виразів.

$$9 + 6 = (9 + \dots) + \dots = \dots + \dots = \dots$$

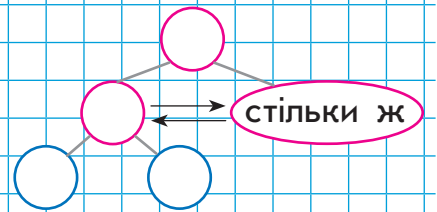
$$16 - 8 = (16 - \dots) - \dots = \dots - \dots = \dots$$

$$7 + 7 = (7 + \dots) + \dots = \dots + \dots = \dots$$

$$17 - 8 = (17 - \dots) - \dots = \dots - \dots = \dots$$

8. Постав запитання до умови та розв'яжи задачу.

□ Дівчатка Оленка, Марічка й Ганнуся склали слова з літер, які входять до складу слова «стоніжка». Оленка склала 10 слів, Марічка — 4, а Ганнуся — стільки, скільки Оленка й Марічка разом.

Задачі із зайвими числовими даними

1. Послухай задачу. Назви числові дані, достатні для відповіді на запитання задачі.

□ Перша експедиція мандрівника Магеллана складалася з 5 кораблів. Затонуло 2 кораблі, 1 корабель захопили пірати. Скільки кораблів втратила експедиція?

Зміни запитання так, щоб використати в розв'язанні число 5. Розв'яжи задачу.

Маринка поєднала умову першої задачі з новим запитанням. Що незвичне в короткому записі? Чи можемо ми однією арифметичною дією відповісти на запитання цієї задачі?

Було — 5 к.

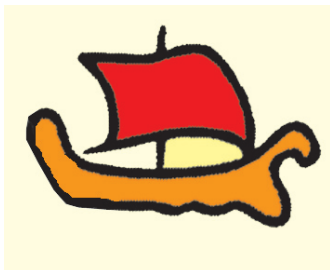
Втратили — ?, 2 к. і 1 к.

Залишилося — ?

Існують задачі, на запитання яких не можна відповісти одразу, виконавши лише одну арифметичну дію.

2. Прочитай задачу. Назви числові дані, достатні для відповіді на запитання задачі. Які числові дані зайві?

□ Учитель і 3 учні майстрували вітрильник. На виготовлення корпусу корабля витратили 5 днів, а на вітрила — 2 дні. Скільки часу витратили майстри на вітрильник?

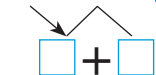

3. Виконай обчислення за схемою з коментарем.

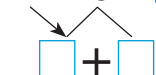
$$7 + 5 = \square + \square + \square = \square \square$$

$$11 - 7 = \square - \square - \square = \square$$

$$17 - 8 = \square$$

$$8 + 5 = \square \square$$

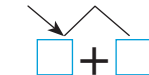
$$4 + 7 \rightleftharpoons \square + \square = \square \square$$

$$16 - 8 = \square$$

$$14 - 9 = \square - \square - \square = \square$$

$$8 + 4 = \square + \square + \square = \square \square$$

$$11 - 4 = \square$$

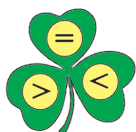
$$2 + 9 \rightleftharpoons \square + \square = \square \square$$

4. Знайди невідомий компонент або результат арифметичної дії.

Зменшуване	35	86		68	94		87		36	87	49		24	96
Від'ємник	13		24	37		52	66	34		26		35	13	
Різниця		62	55		72	32		34	25		37	24		75

5. Порівняй іменовані числа.

$$5 \text{ м } 4 \text{ дм} \bigcirc 6 \text{ м } 2 \text{ дм}$$

$$4 \text{ дм } 2 \text{ см} \bigcirc 40 \text{ дм}$$

$$9 \text{ м } 7 \text{ дм} \bigcirc 9 \text{ м } 5 \text{ дм}$$

$$42 \text{ дм } 4 \text{ см} \bigcirc 43 \text{ дм}$$

$$3 \text{ дм } 5 \text{ см} \bigcirc 35 \text{ см}$$

$$23 \text{ м} \bigcirc 34 \text{ м}$$

6. Перевір, чи правильно визначено порядок виконання дій у виразах.

$$47 - (32 + 12) + 4$$

$$(65 - 43) + 11 - (12 - 6)$$

Працюю самостійно

7. Обери варіант і знайди значення виразів.

I варіант

II варіант

$12 - 4 =$
 $9 + 9 =$
 $13 - 7 =$
 $8 + 8 =$
 $5 + 7 =$

$8 + 5 =$
 $12 - 6 =$
 $7 + 6 =$
 $11 - 3 =$
 $4 + 9 =$

8. Розв'яжи задачу в робочому зошиті.

□ Матуся купила на базарі 5 кг картоплі, 3 кг капусти і 2 кг яблук. Скільки кілограмів овочів купила матуся?

9. Установи порядок виконання дій у виразах.

$12 + (34 - 23) - 4$ $(4 + 8) - (12 - 6)$
 $8 + (6 - 4) + 7$ $(11 - 7) + 8 - (6 + 3)$

Таблиці додавання чисел у межах 20

1. Обери варіант і виконай обчислення.

I варіант

$9 + 8 = \square \square$

$\square + \square$

$11 - 5 = \square$

$\square + \square$

$16 - 7 = \square$

$\square + \square$

$12 - 3 = \square$

$\square + \square$

II варіант

$6 + 5 = \square \square$

$\square + \square$

$17 - 9 = \square$

$\square + \square$

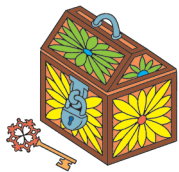
$13 - 5 = \square$

$\square + \square$

$17 - 8 = \square$

$\square + \square$

2. Досліди, який компонент дії змінюється. На скільки? Як це впливає на результат?

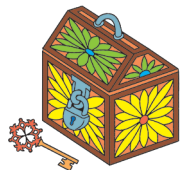

$+2 \begin{array}{l} 6 + 2 = 8 \\ \downarrow \\ 8 + 2 = \square \end{array} ?$

$-1 \begin{array}{l} 9 - 7 = 2 \\ \downarrow \\ 8 - 7 = \square \end{array} ?$

$+3 \begin{array}{l} 6 - 4 = 2 \\ \downarrow \\ 9 - 4 = \square \end{array} ?$

3. Досліди, чому в рівностях однакові результати. Назви пропущені доданки.

$8 + 4 = 12$

$5 + 9 = 14$

$7 + 9 = 16$

$4 + 7 = 11$

$9 + 3 = 12$

$6 + 8 = 14$

$8 + \square = 16$

$\square + \square = 11$

4. Розгадай «секрет» таблиць додавання.

$9 + 2 = 11$

$8 + 3 = 11$

$7 + 4 = 11$

$6 + 5 = 11$

$9 + 3 = 12$

$8 + 4 = 12$

$7 + 5 = 12$

$6 + 6 = 12$

$9 + 4 = 13$

$8 + 5 = 13$

$7 + 6 = 13$

$9 + 5 = 14$

$8 + 6 = 14$

$7 + 7 = 14$

$9 + 6 = 15$

$8 + 7 = 15$

$9 + 7 = 16$

$8 + 8 = 16$

$9 + 8 = 17$

$9 + 9 = 18$

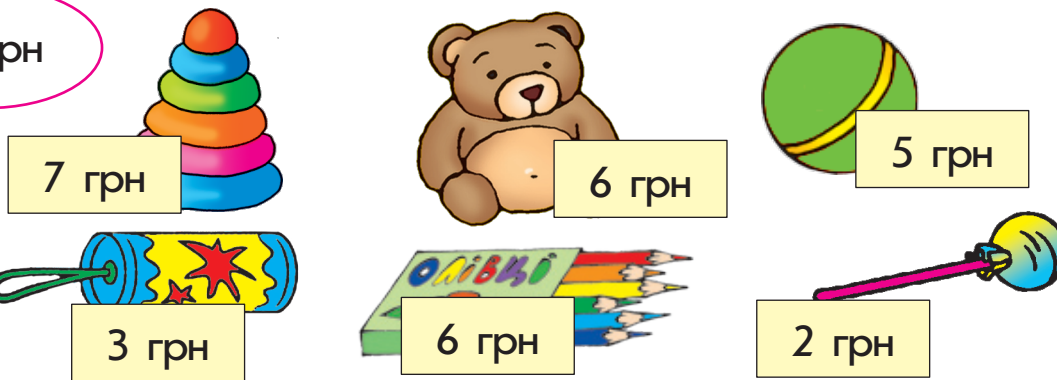
◆ Зміна обох доданків при сталій сумі

Якщо **перший доданок** $\frac{\text{збільшиться}}{\text{зменшиться}}$ на кілька одиниць, а **другий доданок**, навпаки, $\frac{\text{зменшиться}}{\text{збільшиться}}$ на стільки ж одиниць, то **значення суми не зміниться**.

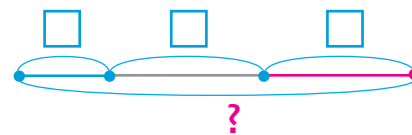
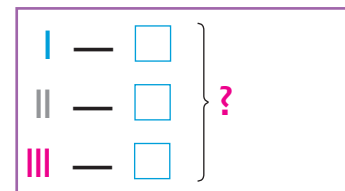
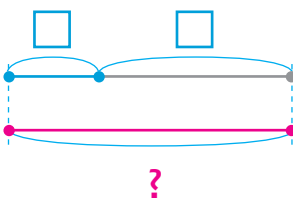
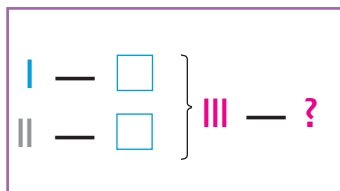
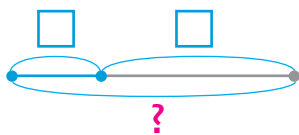
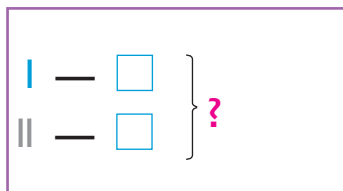
5. У Галинки є 12 гривень. Що вона може купити на ці гроші?

12 грн

6. Обери опорну схему та розв'яжи задачу.

□ У бабусі 4 онучки та 7 онуків. Скільки пиріжків вона має випекти, щоб дати кожному по одному?

Працюю самостійно

7. Обери варіант і виконай обчислення.

I варіант

II варіант

$$8 + 7 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$7 + 4 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$14 - 9 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$11 - 4 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$9 + 6 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$8 + 6 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$12 - 7 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$7 + 7 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$6 + 6 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$7 + 6 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$7 + 5 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$15 - 7 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$13 - 4 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$9 + 9 = \square \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

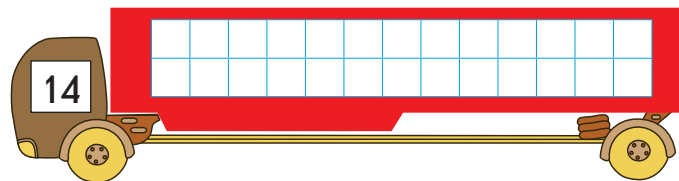
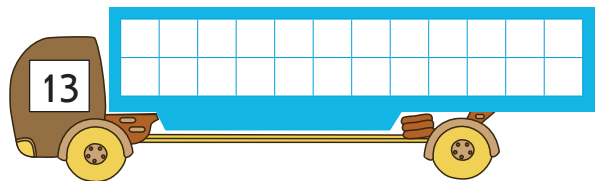
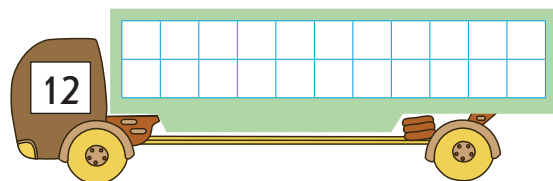
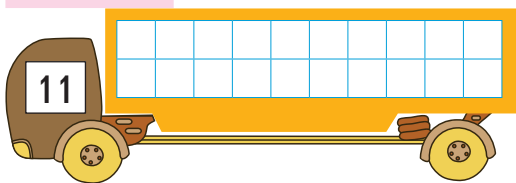
$$15 - 8 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

$$18 - 9 = \square$$

$\swarrow \quad \searrow$
 $\square + \square$

8. Напиши склад чисел.

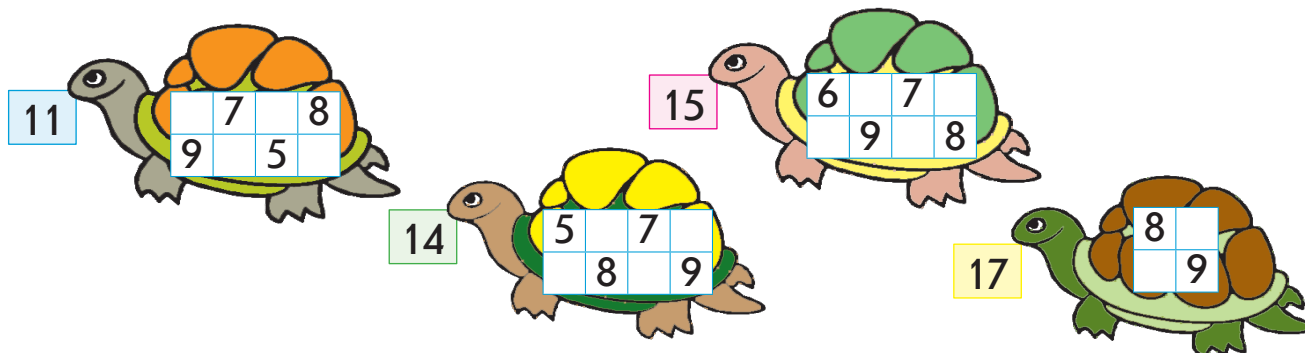
9. Заміни числа сумою.

$12 = \dots + 3$	$14 = \dots + 5$	$11 = \dots + 6$	$15 = \dots + 8$
$14 = \dots + 9$	$11 = \dots + 4$	$14 = \dots + 8$	$12 = \dots + 6$
$11 = \dots + 8$	$15 = \dots + 9$	$11 = \dots + 9$	$11 = \dots + 7$

Віднімання чисел на основі взаємозв'язку додавання і віднімання

1. Напиши склад чисел.

2. Заміни число сумою.

$16 = \dots + 7$	$13 = \dots + 4$	$14 = \dots + 7$	$16 = \dots + 9$
$13 = \dots + 9$	$18 = \dots + 9$	$16 = \dots + 9$	$12 = \dots + 9$
$17 = \dots + 8$	$10 = \dots + 1$	$17 = \dots + 9$	$8 = \dots + 1$

3. Досліди рівності. Чому результат дорівнює першому доданку? Закінчи обчислення.

$$5 + 9 - 9 = 5 \quad (8 + 6) - 6 = 8 \quad (7 + 9) - 9 = \square$$

$$8 + 7 - 7 = 8 \quad (9 + 4) - 4 = 9 \quad (6 + 5) - 5 = \square$$

4. Знайди значення виразів за схемою.

$$10 - 9 = (\dots + \dots) - 9 = \dots$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ \dots + 9 \end{array}$$

$$14 - 9 = (\dots + \dots) - 9 = \dots$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ \dots + 9 \end{array}$$

$$12 - 6 = (\dots + \dots) - 6 = \dots$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ \dots + 6 \end{array}$$

$$8 - 7 = (\dots + \dots) - 7 = \dots$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ \dots + 7 \end{array}$$

$$13 - 7 = (\dots + \dots) - 7 = \dots$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ \dots + 7 \end{array}$$

$$11 - 5 = (\dots + \dots) - 5 = \dots$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ \dots + 5 \end{array}$$

$$\begin{aligned} & \blacklozenge a - b = c, \text{ оскільки} \\ & \quad \quad \quad \swarrow \quad \downarrow \\ & \quad \quad \quad c + b = a \end{aligned}$$

5. Знайди значення різниць із коментарем.

$$18 - 9 = \square$$

$\square + \square$

$$11 - 5 = \square$$

$\square + \square$

$$16 - 8 = \square$$

$\square + \square$

$$15 - 6 = \square$$

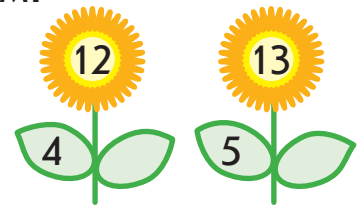
$\square + \square$

6. Розглянь рівності. Що означає «від 11 відняти 6»? Знайди значення інших різниць за зразком.

$$11 - 6 = 5, \text{ оскільки } 5 + 6 = 11$$

$$12 - 4 = \square, \text{ оскільки } \square + 4 = 12$$

$$13 - 5 = \square, \text{ оскільки } \square + 5 = 13$$

Від числа a відняти число b — це означає знайти таке число, яке в сумі з від'ємником дає зменшуване.

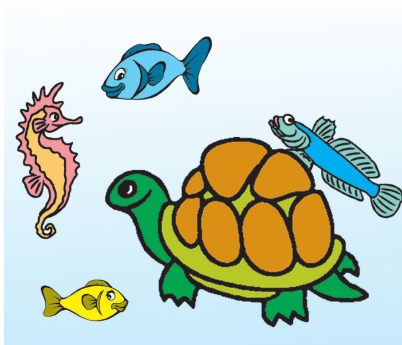
$$a - b = c, \text{ оскільки } c + b = a$$

7. Обчисли значення різниці за схемою.

$$14 - 8 = \square, \text{ оскільки } \square + 8 = 14$$

$\square + 8$

8. Прочитай задачі. Чи є вони оберненими?

1) На черепасі каталося 15 риб-прилипал. Скільки риб залишилося після того, як 5 із них прилипли до риби-місяця?

2) На черепасі каталося 15 риб-прилипал. Після того як кілька риб прилипли до риби-місяця, залишилося 10 риб. Скільки риб-прилипал перебралися до риби-місяця?

Якщо можна, склади ще одну обернену задачу.

Працюю самостійно

9. З кожної рівності на додавання склади по дві — на віднімання.

$$9 + 7 =$$

$$8 + 5 =$$

$$7 + 6 =$$

$$6 + 5 =$$

10. Знайди значення різниць.

$$14 - 6 =$$

$$14 - 7 =$$

$$12 - 9 =$$

$$16 - 8 =$$

$$17 - 8 =$$

$$13 - 5 =$$

$$14 - 5 =$$

$$13 - 7 =$$

$$15 - 6 =$$

$$15 - 7 =$$

$$13 - 6 =$$

$$14 - 9 =$$

$$12 - 5 =$$

$$11 - 8 =$$

$$11 - 2 =$$

$$11 - 5 =$$

$$11 - 6 =$$

$$18 - 9 =$$

$$12 - 7 =$$

$$16 - 7 =$$

11. Обчисли значення різниць за схемою.

$$9 - 8 = \square, \text{ оскільки } \square + 8 = 9$$
$$\begin{array}{r} \square + 8 \\ \diagup \quad \diagdown \end{array}$$

$$9 - 7 = \square, \text{ оскільки } \square + 7 = 9$$
$$\begin{array}{r} \square + 7 \\ \diagup \quad \diagdown \end{array}$$

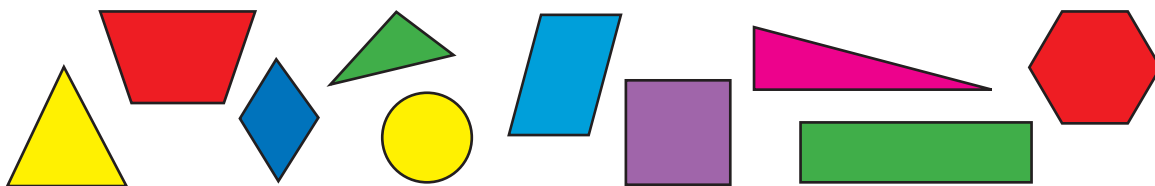
$$12 - 8 = \square, \text{ оскільки } \square + 8 = 12$$
$$\begin{array}{r} \square + 8 \\ \diagup \quad \diagdown \end{array}$$

$$13 - 7 = \square, \text{ оскільки } \square + 7 = 13$$
$$\begin{array}{r} \square + 7 \\ \diagup \quad \diagdown \end{array}$$

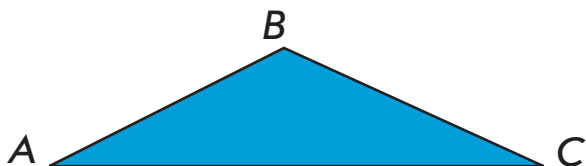

Периметр многокутника

1. Відшукай на малюнку многокутники. Назви кожний. Що тобі відомо про ці фігури?

2. Виміряй довжини сторін многокутників. Знайди їх суму.

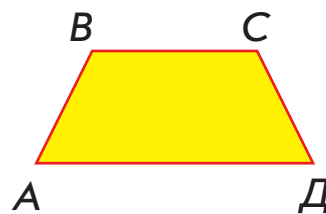

Сума довжин усіх сторін многокутника — це **периметр**.

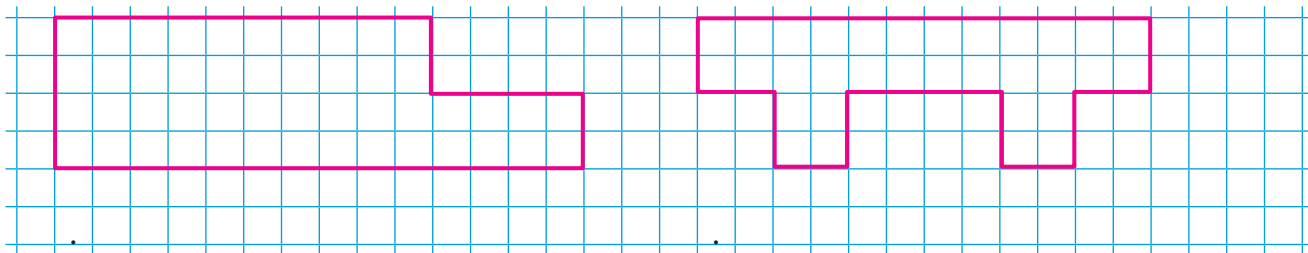
3. Назви ланки — відрізки ламаної. Яку фігуру вона обмежує? Виміряй довжину ланок. Знайди довжину ламаної.

Периметр многокутника — це **довжина замкненої ламаної**, яка його обмежує.

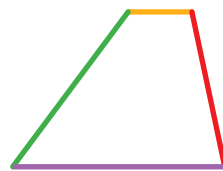
4. Знайди периметр многокутника. Вважай, що дві клітинки — це 1 см.

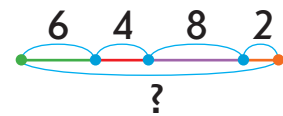
5. Миколка почав розв'язувати задачу. Закінчи розв'язання.

□ Сторони чотирикутника дорівнюють 6 см, 4 см, 8 см та 2 см. Знайди периметр фігури.

Задача

I с. — 6 см
 II с. — 4 см
 III с. — 8 см
 IV с. — 2 см

6. Знайди значення різниць із коментарем.

$$15 - 7 = \square, \text{ оскільки } \square + 7 = 15$$

$$11 - 5 = \square, \text{ оскільки } \square + 5 = 11$$

$$18 - 9 = \square, \text{ оскільки } \square + 9 = 18$$

$$16 - 8 = \square, \text{ оскільки } \square + 8 = 16$$

7. Знайди невідомий компонент або результат арифметичної дії

Доданок	6		9		8
Доданок	7	8		7	4
Сума		14	18	15	

Зменшуване	17		13		16
Від'ємник	9	7		5	
Різниця		5	6	8	8

8. Розстав дужки так, щоб виконувався зазначений порядок дій.

$$2 \quad 1 \quad 3$$

$$5 + 7 - 6 + 11$$

$$3 \quad 1 \quad 4 \quad 2$$

$$45 - 12 - 8 + 5 + 6$$

Працюю самостійно

9.

Розв'язи задачу в робочому зошиті.

Одна сторона трикутника дорівнює 5 см, друга — 7 см, третя — 8 см. Знайди периметр трикутника.

10.

Порівняй математичні вирази.

$35 + 2 \bigcirc 35 + 20$

$32 + 50 \bigcirc 32 + 60$

$54 + 10 \bigcirc 54 + 1$

$41 + 20 \bigcirc 41 + 10$

$43 + 50 \bigcirc 43 + 5$

$16 + 3 \bigcirc 2 + 16$

$71 + 6 \bigcirc 70 + 6$

$72 + 7 \bigcirc 71 + 7$

$54 + 4 \bigcirc 55 + 4$

$63 + 30 \bigcirc 36 + 30$

11.

Знайди невідомий компонент.

$$\begin{array}{r} \dots + 13 = 44 \\ \hline \dots \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 - \dots = 42 \\ \hline \dots \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \dots - 34 = 23 \\ \hline \dots \end{array}$$

12.

Обчисли значення виразів за схемою.

$$16 - 7 = \square, \text{ оскільки } \square + 7 = 16$$

$$\begin{array}{r} \square + 7 \end{array}$$

$$11 - 3 = \square, \text{ оскільки } \square + \square = \square\square$$

$$\begin{array}{r} \square + \square \end{array}$$

$$15 - 6 = \square, \text{ оскільки } \square + 6 = 15$$

$$\begin{array}{r} \square + 6 \end{array}$$

$$17 - 9 = \square, \text{ оскільки } \square + \square = \square\square$$

$$\begin{array}{r} \square + \square \end{array}$$